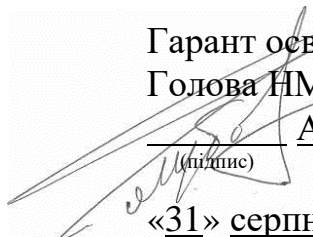

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра _____ права _____ (№ 702)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми/
Голова НМК

_____ А.Є. Голубов
(ініціали) (ініціали та прізвище)
«31» серпня 2022 р.

**СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ІСТОРИЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: _____ 08 Право _____
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: _____ 081 Право _____
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: _____ Право _____
(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: бакалаврський

Силабус введено в дію з 01.09.2022 року

Харків – 2022 р.

Розробник: Каніщев Г. Ю., канд. іст. наук, доц. каф. права (702)

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

_____ (підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні

кафедри _____ права (702)

(назва кафедри)

Протокол № 1 від « 26» серпня 2022 р.

Завідувачка кафедри:

професор закладу вищої освіти кафедри права

доктор юридичних наук, професор

Г.О. Спіцина

1. Загальна інформація про викладача

Каніщев Григорій Юрійович, канд. іст. наук, доцент, доцент кафедри права (702), «Історія держави і права України», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Державне управління», історія конституціоналізму в Україні та зарубіжних країнах, 0680923087, g.kanischev@khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна –

Обсяг дисципліни: 4 кредитів ЄКТС/ 120 годин, у тому числі аудиторних – 10 год., самостійної роботи здобувачів – 110 год.

Форма здобуття освіти – денна

Дисципліна обов'язкова

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, самостійна робота

Види контролю – модульний контроль, іспит

Мова викладання – українська

Пререквізити – немає

Кореквізити – Історія держави і права України

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: метою викладання навчальної дисципліни є вивчення та засвоєння студентами гуманітарного факультету історії розвитку державно-правових інститутів зарубіжних країн у їх історичному і культурно-цивілізаційному розмаїтті, що дозволяє оцінити як особливості та і закономірності еволюції державно-правових систем.

Завдання: Основними завданнями вивчення дисципліни є сприяти підготовці фахівців високої кваліфікації, здатних брати участь у забезпеченні та охороні прав людини і громадянина, у розбудові правової держави України.

Компетентності, які набуваються:

1. Обов'язкові загальні компетентності:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Інші загальні компетентності;

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Здатність планувати та управляти часом.
4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні (фахові, предметні) компетенції

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.

СК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру

Очікувані результати навчання: У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- характерні риси держави та права державних утворень на території зарубіжних країн;
- основні зміни в системі державного та правового устрою;
- структуру органів влади та її зміни;
- історичну термінологію;
- політичних діячів та провідних юристів зарубіжних країн;
- сучасні політичні процеси, що відбуваються в зарубіжних державах;
- основні віхи розвитку історії держави і права зарубіжних країн у зв'язку з історією держави і права України.

вміти:

- характеризувати загальноєвропейські тенденції історичного розвитку;
- порівнювати та визначати характерні ознаки історичних подій, тенденцій соціально-економічного та політичного розвитку суспільства;
- робити аргументовані висновки на основі аналізу історичного минулого та сучасності;
- критично оцінювати політичні дії окремих осіб, груп, партій;
- користуватись основною та додатковою історичною літературою, використовувати матеріали сучасної інформації;
- складати історіографічні та реферативні огляди літератури;
- використовувати набуті знання і вміння в практичній діяльності.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. *Історія держави і права зарубіжних країн домодерного часу*

Тема 1. Вступ. Предмет курсу і завдання. Виникнення держави у країнах давньосхідної цивілізації, основи їх суспільного ладу

- форма занять (*лекції/семінарські заняття/самотійна робота*);
- обсяг аудиторного навантаження – 4 години;
- теми семінарських занять:

1. Закони царя Хаммурані – пам'ятка права Стародавнього Вавилону;
– обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – *учбові обладнання аудиторії; інтернет-засоби;*

– *стисла анотація* Функції та механізм давньосхідних держав. Внутрішні функції: організацій-но-господарська, охорона рабовласницької власності, утримування в покорі рабів і інших соціально-пригнічених категорій населення; зовнішні функції: оборони країни і мирного контакту з іншими народами, захоплення чужих територій, управління завойованими територіями. Державний механізм країн Стародавнього Сходу, його характерні риси, принципи організації та діяльності. Місцевий апарат управління. Судові органи.

Форми давньосхідних держав. «Східна деспотія», її загальні риси та особливості у стародавніх країнах. Давньосхідні монархії: «класичні» східні деспотії Стародавнього Єгипту і Стародавнього Китаю. Конфуціанство і легізм у державному житті Китаю;

- обсяг самотійної роботи здобувачів – 8,75 години;
- теми, види робіт, що належать до самотійної роботи здобувача

1. Розклад родоплемінних відносин і виникнення державної організації в країнах Сходу в стародавніх Єгипті, Вавилоні, Індії, Китаї, давньоєврейському царстві та інших країнах Стародавнього Сходу. Роль природно-географічного фактора. Особливості суспільної організації країн Стародавнього Сходу. Особливості суспільного ладу: (авілум і мушкенум) у Стародавньому Вавилоні; система варн (брахмани, кшатрії, вайш'ї, шудри) у Стародавній Індії; рабство та його особливості.
2. Виникнення права. Право і справедливість в уявленні древніх. Спільні риси та особливості права давньосхідних країн. Джерела права: звичаї, шумерські закони, законодавство Мойсея, письмові закони Стародавнього Китаю: «Книга законів царства Вей». Найважливіші правові пам'ятки давньосхідних країн: стародавніх Вавилону та Індії: Закони царя Хаммурапі, Закони Ману. Правові інститути давньосхідного права Цивільно-правові інститути: право власності; право зобов'язань; сімейно-шлюбні відносини і їх правова регламентація; правове регулювання спадкових відносин. Злочини і покарання: загальне та особливе. Судовий процес, його основні види (звинувально-змагальний, розшуковий).

Тема 2. Держава і право античного світу

– форма занять (лекції/семінарські заняття/самостійна робота);

– обсяг аудиторного навантаження – 6 годин;

– теми семінарських занять:

1. Право давньогрецьких полісів;

2. Римське право;

– обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – учбове обладнання аудиторії; інтернет-засоби;

– стисла анотація Внутрішні та зовнішні функції античної держави: організаційно-господарська, охорона рабовласницької власності, придушення соціального опору, ідеологічна; зовнішні функції: оборони країни і мирного контакту з іншими народами, захоплення чужих територій, управління завойованими територіями.

Загальні риси та особливості форм республіканських античних держав. Поліси стародавньої Греції. Афінська «демократична» республіка, «аристократична» республіка в Спарті та «змішана» (аристократично-демократична) республіка в Римі.

Державний механізм античних республік – Афін, Спарті та Риму. Форма та державний механізм монархічного Риму. Криза республіканізму, поява військово-політичної диктатури: диктатура Сулли (82–79 рр. до н. е.), Юлія Цезаря (45–44 рр. до н. е.). Становлення монархічної форми правління: принципат і домінат.

– обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;

– теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача

1. Передумови виникнення держави на півдні Європи. Особливості становлення державності в Спарті, Афінах та Римі. Полісна система державної організації, значення природно-географічного фактора в її установленні. Роль суб'єктивного чиннику у прискоренні процесів державотворення: реформи легендарного Тезея, Солона, Клісфена в Афінах; Сервія Тулія – в Римі.
2. Основи суспільного ладу античних країн, спільні риси та особливості. Соціальна структура давньогрецьких держав.
3. Антична державно-правова думка.

Тема 3. Феодальна держава і право у країнах Європи.

– форма занять (самостійна робота);

– обсяг аудиторного навантаження – немає;

– обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;

– стисла анотація Візантія – державо – і – правонаступниця давньоримської держави. Особливості суспільного ладу та державного устрою Візантії в V–VII ст.

Державний механізм. Королівська (княжа) влада і палацево-вотчинна система управління.

Соціально-економічні та політичні передумови виникнення нових держав в Європі. Розпад імперії Карла Великого і утворення Франції та Німеччини (Священної римської імперії германської нації). Утворення Великого князівства Литовського. Нормандське завоювання Британії, утворення Англії.

Форми середньовічних держав. Християнська доктрина «двох мечів». Фома Аквінський про політичні форми правління. Сеньйоріальна (ленна), станово-представницька та абсолютна монархії у Франції, Німеччині та Англії. Утворення та розвиток Російської (Московської) централізованої держави. Міські республіки середньовіччя в Італії, Німеччині, Франції, Іспанії, особливості їх державного устрою. Союзи міст.

Механізм середньовічних держав Європи. Формування основних станів: духовенства, дворянства, городян та їх вплив на державні функції та структуру державного механізму західноєвропейських країн. Органи влади і управління у сеньйоріальних та станово-представницьких монархіях. Станово-представницькі установи Європи, їх структура, компетенція, значення. Еволюція державного механізму європейських країн у період абсолютизму. Судові та правоохоронні органи в механізмі феодальної держави.

– обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;

– теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача

1. Розклад рабовласницьких і первіснообщинних відносин та виникнення феодалізму. Основні риси європейського феодалізму. Шляхи утворення ранньофеодальних держав.
2. Виникнення англосаксонських держав на Британських островах та їх роль у державотворенні Англії. Держава і право франків й англосаксів. Створення ранньофеодальної держави у племен, які населяли територію Північної та Північно-Західної Європи. Суспільний лад та форми їх державної організації.
3. Основні риси ранньофеодального права. Джерела права. Звичаєве право. Варварські правди. Злочини й покарання. Судовий процес у державах раннього середньовіччя (франків та англосаксів).

Тема 4. Феодальна держава і право у країнах Сходу

– форма занять (самостійна робота);

– обсяг аудиторного навантаження – немає;

– обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;

– стисла анотація Виникнення та розвиток мусульманських держав. Становлення державності у арабських племен. Утворення Арабського халіфату, авторитарно-теократичний характер його форми та механізму. Утворення турецької держави, основні етапи її розвитку. Форма і механізм Турецького султанату.

– обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;

– теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача

1. Основні риси східного феодалізму, його вплив на сутність та форму держави. Становлення феодальної держави в країнах Сходу.
2. Основні інститути далекосхідного права. Цивільно-правові інститути. Класифікація злочинів в Китаї: концепція «10 зол», в Японії – «8 зол». Судовий процес: інквізиційний – у Китаї, змішаний – у Японії.

Модульний контроль

Змістовий модуль 2. Держава і право країн модерної епохи

Тема 5. Становлення держави соціальної рівності та парламентаризму

– форма занять (самостійна робота);

– обсяг аудиторного навантаження – немає;

– обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;

– стисла анотація Революції останньої чверті XVIII ст. та їх вплив на становлення держави нового типу. Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови американської революції. Т. Пейн про народний суверенітет. Державно-правові ідеї Т. Джеферсона. Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови Великої французької революції. Державно-правові ідеї Ф. Вольтера, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтеск'є. Революції середини XIX століття в Німеччині та їх вплив на становлення держави нового типу. Природно-правова доктрина І. Фіхте; Г. Гегель і І. Кант про державу і право. Франкфуртська конституція 1849 р., Прусська конституція 1850 р. Ідея конституційної монархії Л. Штейна. Імперська конституція 1871 р. Буржуазна і капіталістична держава – держава перехідного типу. Основні риси буржуазної та капіталістичної держави.

– обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;

– теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача

1. Громадянське суспільство як історичний етап у розвитку людської цивілізації. Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови переходу від кастово-станового суспільства до громадянського. Соціально-правова сутність громадянського суспільства, основні етапи його становлення.
2. Ранні революції та їх вплив на становлення держави нового типу. Концепція Т. Гоббса про абсолютність державної влади. Політична програма Дж. Локка, державно-правові ідеї Мільтона.

Тема 6. Форми держави та їх розвиток в модерну епоху

– форма занять (самостійна робота);

– обсяг аудиторного навантаження – немає;

– обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;

– стисла анотація Становлення парламентсько-монархічних форм правління та їх еволюція. Організаційне оформлення політичних партій: ліберальної та консервативної. Еволюція парламентської монархії у Великобританії наприкінці XIX – у XX ст.

Форми політичних режимів в зарубіжних країнах. Недемократичний режим: бонапартистський режим у Франції (сер. XIX ст.), поліцейський режим в Німеччині напр. XIX – поч. XX ст.

– *обсяг самотійної роботи здобувачів – 8,75 години;*

– *теми, види робіт, що належать до самотійної роботи здобувача*

1. Основні тенденції розвитку елементів форми держави: форми державного правління, форми державно-територіального устрою та форми політичного режиму. Форми державного правління та їх розвиток після буржуазних революцій XVII–XVIII ст.

Тема 7. Форми державно-територіального устрою в зарубіжних країнах.

– *форма занять (лекції/семінарські заняття/ самотійна робота);*

– *обсяг аудиторного навантаження – немає;*

– *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;*

– *стисла анотація* Складна форма державно-територіального устрою та її розвиток: імперія та федерація в епоху громадянського суспільства.

Імперські держави Нового часу: Російська, Австрійська (Австро – Угорська), Османська імперії.

Федеративна держава Нового часу: США, країни Латинської Америки, Канада, Австралія. Федералізм у країнах Європи.

Проста форма державно-територіального устрою. Особливості становлення унітарної держави в епоху громадянського суспільства. Історичні основи сучасного унітаризму.

– *обсяг самотійної роботи здобувачів – 8,75 години;*

– *теми, види робіт, що належать до самотійної роботи здобувача*

1. Імперська форма державного устрою національних держав: Французька, Бразильська, Мексиканська імперії.

Тема 8. Тоталітарна держава та її право XX століття.

– *форма занять (самотійна робота);*

– *обсяг аудиторного навантаження – немає;*

– *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;*

– *стисла анотація* Поняття і суть тоталітаризму. Фашистська концепція міцної «надкласової» влади.

Тоталітаризм в Західній Європі у першій половині XX ст.: фашистська держава в Італії. Німецький нацизм як крайня форма тоталітаризму. Авторитарні режими у країнах Східної Європи: Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Угорщина, Румунія, Югославія, Болгарія, Греція.

Тоталітарна держава в СРСР.

– *обсяг самотійної роботи здобувачів – 8,75 години;*

- теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача
1. Поняття і суть тоталітаризму. Фашистська концепція міцної «надкласової» влади.
  2. Теорія «загострення класової боротьби за соціалізму» та її роль у становленні тоталітарного суспільства і держави в СРСР.

Тема 9. Сутність та принципи організації ліберальної держави

- форма занять (самостійна робота);
- обсяг аудиторного навантаження – немає;
- обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;
- стисла анотація Сутність держави та її еволюція в добу розповсюдження лібералізму. Основні етапи побудови «демократичної», «правової» та «соціальної» держави в зарубіжних країнах. Функції держави, основні тенденції їх розвитку. Зовнішні функції держави: вплив історичних обставин на зміст військової функції держави.

Механізм держави нового типу. Органи законодавчої та виконавчої влади у державному механізмі зарубіжних країн.

Судові органи в механізмі держави країн епохи громадянського суспільства. Еволюція судових систем Великобританії, США, Франції та Німеччини після буржуазних революцій: розвиток кримінальної та цивільної юстиції в Англії.

- обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;
- теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача
1. Сутність держави та її еволюція в добу розповсюдження лібералізму.
  2. Основні етапи побудови «демократичної», «правової» та «соціальної» держави в зарубіжних країнах.

Тема 10. Становлення буржуазно-ліберального права

- форма занять (самостійна робота);
- обсяг аудиторного навантаження – немає;
- обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;
- стисла анотація Буржуазні революції XVIII – XIX ст., їх роль у становленні буржуазного права як права нового типу в країнах Західної Європи та США. Принципи та характерні риси нового (буржуазного) права: принципи індивідуалізму, свободи, законності, «верховенства права».

Основні тенденції розвитку буржуазного права. Становлення світових правових сімей: англо-американська та континентальна (романо-германська). Демократизація та соціалізація права. Зміни у джерелах та структурі права. Нові інтеграційні процеси у праві.

- обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;
- теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача

1. Буржуазні революції XVIII – XIX ст., їх роль у становленні буржуазного права як права нового типу в країнах Західної Європи та США.

Тема 11. Становлення та розвиток конституційного права у зарубіжних країнах

– форма занять (самостійна робота);

– обсяг аудиторного навантаження – немає;

– обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – учбове обладнання аудиторії; інтернет-засоби;

– стисла анотація Теоретичні засади конституційного права.

Формування засад конституційного права як галузі юридичної науки.

Основні етапи та тенденції у розвитку конституційного (державного) права як галузі права. Формування основ конституційного права на засадах парламентаризму та конституціоналізму.

Джерела конституційного (державного) права. Конституції – основне джерело конституційного (державного) права. Буржуазні революції XVIII – сер. XIX ст. та їх роль у появі перших конституцій.

Основні інститути конституційного (державного) права. Інститут конституційного статусу особи. Громадянство, засоби набуття («право крові», «право ґрунту»), право на власне ім'я, запис актів цивільного стану, поява перших ідентифікаційних документів. Основні права та свободи особи.

Інститут начал організації держави. Парламентаризм і парламент, структурна побудова парламентів (двопалатні, однопалатні). Органи виконавчої влади: глава держави

(монарх, президент) і уряд, порядок їх формування. Вибірчі системи. Започаткування конституційної юстиції (поч. XIX ст.). Формування трьох основних систем конституційної юстиції: американської, австро-німецької, французької.

– обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;

– теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача

1. Теоретичні засади конституційного права. Формування засад конституційного права як галузі юридичної науки.
2. Основні етапи та тенденції у розвитку конституційного (державного) права як галузі права. Формування основ конституційного права на засадах парламентаризму та конституціоналізму.

Тема 12. Цивільне право англо-американської правової системи

– форма занять (самостійна робота);

– обсяг аудиторного навантаження – немає;

– обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;

– *стисла анотація* Основні інститути цивільного права країн континентальної правової сім'ї. Суб'єкти цивільного права у французькому та німецькому праві. Принцип юридичної рівності. Право власності: індивідуальна, державна, общинно-комунальна, комерційна; інститут речового права (поділ речей на рухомі та нерухомі), його особливості. Інститут зобов'язань. Шлюбно-сімейне право. Інститут спадкування: спільні риси і особливості.

Трудове право і соціальне законодавство. Правове регулювання охорони навколишнього середовища. Становлення екологічного права.

Теоретичні засади цивільного буржуазного права. Концепція цивільного права у природно-правовій доктрині. Історична школа права та її вплив на концепцію цивільного права. Інші цивілістичні теорії: вольова теорія, догматична цивілістика, теорія інтересу.

Джерела цивільного права. Джерела цивільного права й процесу в країнах англо-американської правової сім'ї: судовий прецедент. Кодифікації як основне джерело цивільного права й процесу.

Основні інститути цивільного права країн англо-американської правової сім'ї. Зобов'язальне право: впровадження буржуазних принципів у традиційну англійську доктрину договору: свободи договору, рівності сторін у договорі, юридичної непорушності та їх обмеження. Деліктне право, його особливості. Шлюбно-сімейне право, його демократизація.

Трудове право і соціальне законодавство. Правове регулювання охорони навколишнього середовища. Становлення екологічного права.

– *обсяг самотійної роботи здобувачів – 8,75 години;*

– *теми, види робіт, що належать до самотійної роботи здобувача*

1. Теоретичні засади цивільного буржуазного права. Концепція цивільного права у природно-правовій доктрині. Історична школа права та її вплив на концепцію цивільного права.
2. Інші цивілістичні теорії: вольова теорія, догматична цивілістика, теорія інтересу.

Тема 13. Цивільне право континентальної правової системи

– *форма занять (самотійна робота);*

– *обсяг аудиторного навантаження – немає;*

– *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;*

– *стисла анотація* Теоретичні засади цивільного буржуазного права. Концепція цивільного права у природно-правовій доктрині. Історична школа права та її вплив на концепцію цивільного права. Інші цивілістичні теорії: вольова теорія, догматична цивілістика, теорія інтересу.

Джерела цивільного права. Джерела цивільного права країн континентальної правової сім'ї. Кодифікації як основне джерело цивільного права й процесу.

Основні інститути цивільного права країн континентальної правової сім'ї. Суб'єкти цивільного права у французькому та німецькому праві. Принцип юридичної рівності. Право власності: індивідуальна, державна, общинно-комунальна, комерційна; інститут речового права (поділ речей на рухомі та нерухомі), його особливості. Інститут зобов'язань. Шлюбно-сімейне право. Інститут спадкування: спільні риси і особливості.

Трудове право і соціальне законодавство. Правове регулювання охорони навколишнього середовища. Становлення екологічного права.

– *обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;*

– *теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача*

1. Право власності: індивідуальна, державна, общинно-комунальна, комерційна;
2. Інститут речового права (поділ речей на рухомі та нерухомі), його особливості. Інститут зобов'язань. Шлюбно-сімейне право. Інститут спадкування: спільні риси і особливості.

Тема 14. Кримінальне право і кримінальний процес англо-американської правової системи

– *форма занять (самостійна робота);*

– *обсяг аудиторного навантаження – немає;*

– *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) - інтернет-засоби;*

– *стисла анотація* Теоретичні засади буржуазного кримінального права.

Просвітницько-гуманістична теорія кримінального права. (Ч.Беккарія, Ф. Вольтер, Ш. Монтеск'є). Класична школа кримінального права. (А. Фейєрбах, І. Бентам). Антрополого-соціологічна школа кримінального права (Ч. Ломброзо).

Джерела кримінального права. Джерела кримінального права країн англо-американської правової сім'ї. Основні інститути кримінального права. Мета кримінального покарання: відплата, залякування й виправлення. Основні види покарань: страта, позбавлення волі, штраф, додаткові види покарань, пробація.

Кримінальний процес в зарубіжних країнах. Основні риси кримінального процесу. Обвинувальний або змагальний характер кримінального процесу в Великобританії, США. Принципи невинуватості, гласності розгляду справ.

– *обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;*

– *теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача*

1. Теоретичні засади буржуазного кримінального права.
2. Просвітницько-гуманістична теорія кримінального права.

Тема 15. Кримінальне право і кримінальний процес континентальної правової системи

– *форма занять (самостійна робота);*

– обсяг аудиторного навантаження – немає;
– обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;
– стисла анотація Теоретичні засади буржуазного кримінального права. Просвітницько-гуманістична теорія кримінального права. (Ч.Беккарія, Ф. Вольтер, Ш. Монтеск'є). Класична школа кримінального права. (А. Фейєрбах, І. Бентам). Антрополого-соціологічна школа кримінального права (Ч. Ломброзо).

Джерела кримінального права. Джерела кримінального права країн континентальної правової сім'ї. Джерела кримінального права Франції.

Основні інститути кримінального права країн континентальної світової правової сім'ї. Класифікація злочинів за Кримінальними кодексами Франції 1810 р. та 1992 р.,

Кримінальний процес в зарубіжних країнах. Основні риси кримінального процесу. Принципи невинуватості, гласності розгляду справ.

– обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;

– теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача

1. Класифікація злочинів за Кримінальними кодексами Франції 1810 р. та 1992 р.

Тема 16. Держава та право у країнах далекого і близького Сходу новітнього часу

– форма занять (самостійна робота);

– обсяг аудиторного навантаження – немає;

– обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти) – інтернет-засоби;

– стисла анотація Становлення й розвиток буржуазної держави – держави нового типу в далекосхідних країнах. Японська держава: Реставрація Мейдзі і становлення буржуазної держави в Японії; форма японської держави за Конституцією 1889 р., її еволюція. Китайська держава: Сінхайська революція 1911 р. та її вплив на становлення держави нового типу в Китаї; падіння монархії та встановлення республіки. Китайська народна республіка 1949–1976 рр., її модернізація після смерті Мао Цзедуна: Конституція 1982 р., реформи Ден Сяопіна.

Держава в країнах близького Сходу. Загальні риси та особливості державного ладу «нафтових монархій» Перської затоки (Саудівська Аравія, Бахрейн, Кувейт). «Нафтові республіки» Перської затоки та специфіка їх державного ладу: Ісламська республіка Іран. Турецька республіка та основні етапи її розвитку: історичні передумови становлення республіки у Туреччині.

Право країн східної цивілізації. Право далекосхідних країн. Право Японії: основні тенденції розвитку права після революції Мейдзі; цивільне та суміжні з ним галузі права; кримінальне право і процес. Право Китаю: китайське право та його специфіка в 1911–1949 рр.; право КНР часів Мао Цзедуна (1949–1976 рр.); китайське право у пореформений період: основні

риси цивільного та суміжних з ним галузей права, кримінального права і процесу.

Право мусульманських країн. Основні риси права близькосхідних країн. Право Туреччини: цивільне та суміжні з ним галузі права; кримінальне право і процес.

– *обсяг самостійної роботи здобувачів – 8,75 години;*

– *теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача*

1. Становлення й розвиток буржуазної держави – держави нового типу в далекосхідних країнах. Японська держава: Реставрація Мейдзі і становлення буржуазної держави в Японії; форма японської держави за Конституцією 1889 р., її еволюція.
2. Китайська держава: Сінхайська революція 1911 р. та її вплив на становлення держави нового типу в Китаї; падіння монархії та встановлення республіки. Китайська народна республіка 1949–1976 рр., її модернізація після смерті Мао Цзедуна: Конституція 1982 р., реформи Ден Сяопіна.

Модульний контроль

5. Індивідуальні завдання

Немає

6. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, практичних занять, індивідуальні консультації (при необхідності), самостійна робота студентів за матеріалами, опублікованими кафедрою (методичні посібники).

7. Методи контролю

Проведення поточного контролю, письмового модульного контролю, фінальний контроль у вигляді іспиту.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	2	0...2
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...5	3	0...15
Модульний контроль	0...15	1	0...15

Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	немає	-
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...2	немає	-
Модульний контроль	0...15	1	0...15
Виконання і захист РГР (РР, РК)	0...20	немає	-
Усього за семестр			0...100

Білет для *іспиту* складається з 1 теоретичного (50 балів) та 1 практичного (50 балів) питання (*сума – 100 балів*).

Під час складання семестрового *іспиту* здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Необхідний обсяг знань і вмінь для одержання позитивної оцінки:

Задовільно (60 – 74). Показати мінімум знань та вмінь. Знати основні терміни і поняття. Уміти користуватися письмовими джерелами. Знати основні історичні події, пов'язані з даною темою. Проводити порівняння законодавчих норм з різних джерел.

Добре (75 – 89). Твердо знати мінімум, виконати всі завдання, пов'язані з тематикою занять. Уміти: прослідкувати еволюцію державності та правових систем, вміти аналізувати зміни у законодавстві.

Відмінно (90 – 100). Виконувати всі завдання з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх при вирішенні практичних завдань, пов'язаних із функціонуванням держави та права.

Розподіл балів, які отримують здобувачі за виконання курсової роботи (проекту)

Немає

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
до ____	до ____	до ____	100

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою
------------	------------------------------

	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

9. Політика навчального курсу

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально – етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Положенням про академічну доброчесність національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>)

Відповідно до п.п. 2.2 та 2.3 «Типової посадової інструкції доцента» Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» відпрацювання здобувачем вищої освіти пропущених занять (знаходження на лікарняному, мобільність та ін.) та невиконаних завдань відбувається шляхом надання викладачем здобувачу індивідуальних завдань за пропущеною тематикою.

Відповідно до п.п. 4.2.2 та 4.2.8 «Положення про організацію освітнього процесу» у Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» контроль викладачем індивідуальних завдань за тематикою пропущених здобувачем занять та невиконаних завдань відбувається у формі перевірки завдань за пропущеною тематикою, отриманих здобувачем від викладача під час проведення консультацій.

Відповідно до п. 4.4 «Положення про академічну доброчесність» Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» перевірка на плагіат виконаних здобувачем завдань та дотримання академічної доброчесності здійснюється викладачем під час перевірки виконання здобувачем завдань поточного та підсумкового контролю. Відповідно до п. 5.4 «Положення про організацію освітнього процесу» у Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» контроль дотримання академічної доброчесності здобувачем вищої освіти здійснюється у спосіб: - контролю викладачем самостійного виконання здобувачем завдань поточного та підсумкового контролю; контроль викладачем посилянь здобувача на джерела інформації.

10. Методичне забезпечення

Історія держави і права зарубіжних країн. Укладач Селевко В. Б. Х.ХАІ, 2019. – 74 с.

<https://library.khai.edu/catalog>

<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=4257>

11. Рекомендована література

Базова

1. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: Підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого; Академія правових наук України. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2013.

2. Бостан Л. М, Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник.– К.: Центр навчальної літератури, 2014.

3. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Одеська національна юридична академія. – 5-е вид., перероб. і доп. – К.: Істина, 2015.

4. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник / За ред О. М. Джужі. – К., 2012.

5. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. – 5-е вид., доп. – К.: Атіка, 2015.

6. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник для студентів юридичних вузів та факультетів. – К., 2014.

7. Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. вищих закладів освіти. – К.: Каравела, 2014.

8. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник для студентів юридичних вузів та факультетів. – К.: Вентурі, 2015; 2-е вид. переробл. і доп. – К.: Олан, 2013.

9. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран (комментированная): / сост. : Л.Н. Маймескулов, Д.А. Тихоненков; под. ред. Л.Н. Маймескулова. – Харьков : Прапор, 2011.

10. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. У 2 т. – Т. 1–2 / За ред. В. Д. Гончаренка. – К.: ІнЮре, 2008.

11. Історія держави і права зарубіжних країн: Хрестоматія: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / В. Д. Гончаренко (ред.), В. Д. Гончаренко (упоряд.). – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2012.

Допоміжна

1. Бачур Б. С. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч.-метод. посіб. / Одеський національний ун-т ім. І. І. Мечникова. Кафедра загальноправових дисциплін і міжнародного права. – О.: Астропринт, 2015.
2. Бостан Л. М, Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн (Держава і право станово-кастового суспільства): Навчальний посібник для курсантів, студентів, слухачів.– Запоріжжя: ЗЮІ МВС України,2000; 2-е вид. – Запоріжжя: Просвіта, 2013.
3. Ковалевська О. О. Історія держави та права зарубіжних країн: Навч. посібник для дистанційного навчання / Відкритий Міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». – К.: ВМУРоЛ, 2013.
4. Крестовська Н.М., Цвіркун О.Ф. Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія-практикум .-Харків: Одісей, 2020.
5. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник / Науково-навчальне об'єднання «Академкомплекс» / О. П. Коцюба (ред.). – К.: Дієз-продукт, 2014.
6. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: Курс лекцій / Державна податкова адміністрація України; Академія державної податкової служби України. – Ч. I–II. – Ірпінь, 2011.
7. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн. Част. 1 – Історія держави та права країн Стародавнього Сходу. – Львів, 2012.

12. Інформаційні ресурси

1. Грубінко А. І. Історія держави і права зарубіжних країн.
<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23271/1/Posibnuk%20Grubinko.pdf>
2. Бандурка О. М. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб.
http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9481/Bandurka_istoriya_prava_zarubizh%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб.
<https://law.lnu.edu.ua/course/istoriya-derzhavy-i-prava-zarubizhnyh-krajn>
4. Макарчук В.С. Історія держави і права зарубіжних країн. Підручник.
<http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%86/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6>

D0%B0%D0%B2%D0%B8%20%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B
0%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%B1
%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D1%80
%D0%B0%D1%97%D0%BD%20%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B0
%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%92.%D0%A1..pdf